

Transparens och politisk tillit

En kvantitativ studie om sambandet mellan institutionell
transparens och politisk tillit i europeiska länder

Abstract

This essay studies the relationship between institutional transparency and political trust. The study focuses on 27 countries in Europe. The existing theory regarding the relationship emphasizes different views. Some theorists claim that the two concepts are positively correlated whilst others claim the opposite. Hence, the study's purpose: to test which of the theorists predict the correct outcome institutional transparency has on political trust. The dependent variable, political trust, is measured with data from The European Social Survey. This study uses data from The Right to Information-rating to assess different levels of the main independent variable; institutional transparency, in different countries. For the statistical analysis, a multiple regression is used. My result signals that the relationship between my main variables is non-existing. However, no certain conclusions are drawn due to the failure to distinguish other explanatory variables.

Nyckelord: Transparens, Politisk tillit, Europa, Regressionsanalys, Offentlighetsprincipen, Freedom of Information

Antal ord: 8672

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
2	Teori.....	3
2.1	Institutionell Transparens.....	3
2.2	Politisk tillit.....	6
3	Metod	8
3.1	Urval	8
3.2	Operationalisering av huvudvariabler.....	9
3.2.1	Institutionell transparens.....	9
3.2.2	Politisk tillit.....	10
3.3	Operationalisering av kontrollvariabler	11
3.3.1	Ålder	12
3.3.2	Utbildningsnivå.....	12
3.3.3	Ojämlighet.....	13
3.3.4	Politiskt intresse.....	13
3.4	Regressionsmodell.....	14
4	Resultat.....	16
4.1	Deskriptiv statistik	16
4.2	Huvudresultat.....	17
5	Analys	20
6	Slutdiskussion	22
	Referenser	23
7	Appendix	25

1 Inledning

Vi lever idag i informationsåldern. Dagligen konsumerar vi stora mängder information förmedlad till oss via bland annat mobiltelefoner, internet och sociala medier. Det är enkelt att ta den enorma tillgängligheten av information vi förses med för given. Det är också lätt att bortse ifrån i vilken utsträckning den påverkar oss. En del av denna enorma mängd information består av politisk granskning. Via offentlighetsprincipen, som i Sverige trädde kraft 1766, tillåts traditionella media med hjälp av tryckfrihetsförordningen, såväl som vi medborgare, att fritt ta del av den politiska processen som sker i vårt land (Regeringen.se). Offentlighetsprincipen ger oss en inblick i den politiska världen. Den gör det politiska arbetet transparent för samhället.

Rör vi oss bort från Sverige och ut i andra europeiska länder finner vi att det ser annorlunda ut. Flera västerländska demokratier antog först under 1900-talets senare hälft lagar liknande den svenska offentlighetsprincipen (Berliner, 2014). Idag är principerna om transparens och öppenhet en norm och anses vara ett fundament för det demokratiskt styrda samhället (Meijer, 2014). Vägen dit kantades dock av problem. I implementeringsprocessen av lagar som värnade om tillgängligheten av information, så kallade Freedom of information-laws (FOI-lagar), var debatten om huruvida de var önskvärda eller inte ett hett politiskt ämne. I exempelvis Storbritannien framfördes att flera önskvärda mål kunde åstadkommas med hjälp av FOI-lagar, bland dessa ökad politisk tillit, en tillit som under en lång tid hade varit på nedgång (Worthy 2010).

1.1 Syfte och frågeställning

Denna uppsats undersöker förhållandet mellan transparens och politisk tillit i europeiska länder. Mitt mål är att pröva den teoribildning som råder för sambandet. Det finns en stor skillnad i hur teoretiker menar att transparens påverkar politisk tillit. Sambandet har dock i väldigt liten utsträckning undersökts i en kvantitativ kontext, vilket är vad jag ämnar göra. Multipel regressionsanalys är det metodologiska verktyg jag huvudsakligen använder mig av. Jag undersöker vilken effekt institutionell transparens, alltså de rådande juridiska ramverken, har på politisk tillit i olika europeiska länder. Jag använder mig av data framtagna av The European Social Survey för att mäta politisk tillit samt data från The Right to Information-rating för att mäta institutionell transparens. Min frågeställning har följande form:

Påverkar staters grad av institutionell transparens (x) dess medborgares nivå av politisk tillit (y)?

Mina resultat påvisar inte något statistiskt signifikant samband mellan mina variabler. Regressionsanalysen begränsas av de data som finns tillgängliga vilket minskar mina möjligheter att dra starka slutsatser. Därför uppmuntrar jag till vidare insamling av relevant data och vidare kvantitativ forskning i förhållandet mellan institutionell transparens och politisk tillit.

Uppsatsen är disponerad på följande vis: I följande del 2 redogör jag för den relevanta teoribildningen för sambandet. I del 3 följer ett metodavsnitt där jag mer ingående förklarar mitt tillvägagångsätt för undersökning av sambandet. Jag presenterar mina resultat i del 4 och redogör därefter i del 5 för hur de analytiskt ska tolkas i relation till den teori som presenteras. Studien avslutas i del 6 med en sammanfattning.

2 Teori

I följande avsnitt presenterar jag den teoretiska grund som uppsatsen baseras på. Jag börjar med att redovisa den centrala teoribildningen för min oberoende huvudvariabel, institutionell transparens. Jag redogör för hur begreppet tagit form på olika vis och för vilken definition av begreppet som tillämpas i min studie. Jag ger en insyn i under vilka omständigheter som transparens institutionaliserats i olika länder, och hur debatten om transparens är eftersträvansvärt eller inte ser ut. Jag presenterar även viktig teoribildning för politisk tillit och vilka faktorer, institutionell transparens inkluderat, som kan tänkas påverka de sjunkande grader av politisk tillit som visats under senare år. De olika teorier som presenteras provas senare i den statistiska analysen kommer i senare avsnitt.

2.1 Institutionell Transparens

I politiska sammanhang lämnas begreppet transparens ofta odefinierat och kan vara tvetydigt. Begreppet används ofta i politiska debatter eftersom det förknippas med goda demokratiska värden och kan användas för att stödja ett brett spektrum av politiska argument. I akademiska sfärer råder samma tvetydighet i begreppsanvändandet. Ett flertal olika definitioner av transparens har formulerats och skraddarsyttts för att passa in så bra som möjligt för olika studiers syften. Gemensamt bland alla de olika definitioner som formulerats är att något sker bakom stängda dörrar, och att då dessa dörrar öppnas utelämnas allt för öppen granskning. Mer precisa conceptualiseringar skiljer sig däremot avsevärt. Detta skriver Albert Meijer (2018) som också menar att det finns tre olika kategorier i vilka man placerar definitioner av transparens: *transparency as a virtue*, *transparency as an institutional relation* och *transparency as a system*. Den definition som Meijer, tillsammans med sina forskningskollegor på Utrecht University tagit fram och som även ligger till grund för denna uppsats, är av institutionell karaktär. Det innebär att det finns en institutionell relation mellan en institution och en aktör där bägge parter är transparenta gentemot varandra. Meijer definierar transparens följande: ”Transparens är definierat som tillgängligheten av information om en aktör vilket tillåter andra aktörer att granska arbetet och prestationerna av denna aktör”. (Meijer, 2018)

Meijer är inte ensam om att skilja på olika typer av transparens. Portia Roelofs (2018) gör tre distinktioner av transparens som skall tas i beaktande då man studerar fenomenet. Distinktionerna utgörs av *transparency in data*, *transparency in people* och *transparency in things*. Roelofs studie fokuserar på sambandet mellan transparens och politisk tillit i Nigeria. Roelofs resultat visar att alla tre distinktionerna måste vara uppfyllda för att transparens ska ha en positiv inverkan på politisk tillit. Roelofs visar att där *transparency in data*, alltså tillgängligheten

av dokument, fanns, men inte *transparency in people*, hur pass offentliga politiska ledare är med sina kontakter och sina handlingar, kunde medborgare känna att offentligt publicerade dokument var medvetet missvisande och stjälpde snarare deras nivå av politisk tillit.

Institutionella former av transparens existerar i form av de juridiska ramverk som finns i olika länder. Sverige var det första landet att anta en lag som främjar transparens, i form av offentlighetsprincipen som antogs 1766. Sverige kan därmed anses som pionjär i detta avseende. tvåhundra femtio år senare har över 80 länder antagit lagar benämnda Freedom of Information-lagar (FOI). Offentlighetsprincipen och FOI-lagar har institutionaliserat transparens genom att skapa juridiska garantier för rätten att begära information om den politiska processen. (Berliner 2014)

Men syftet med att anta lagar som främjar tillgängligheten av information är inte entydigt. I dagsläget anses det som ett fundament för demokratiskt styre. Flera länder, såväl etablerade som oetablerade demokratier, har idag antagit FOI-lagar. Även i auktoritära stater som Kina finner man att transparens är ett tillvägagångsätt för att föra samman medborgare med politiker (Meijer, 2018). Trots att transparens är ett ord som ofta framstår i god dager har antagandet av FOI-lagar runt om i världen inte varit en enkel affär. Debatten om huruvida transparens på institutionell nivå är eftersträfvansvärt idag är fortsatt splittrad, och det var den också under tidsperioden som FOI-lagarna skulle antas.

Ben Worthy (2010) utreder och analyserar de önskvärda målen och effekterna som åstadkoms av den FOI-lag som antogs i Storbritannien 2000. Förespråkarna av FOI-lagar hoppas på att de ska bidra till en bredare demokratisk utveckling, då de anser att tillgång till information är demokratins syre. De som argumenterar för transparenta regeringar uttrycker att FOI-lagar bidrar till utökad demokratisk legitimitet, medborgerlig demokratisk delaktighet och tillit och att tillgången till information även bör anses som en mänsklig rättighet. Men det finns också argument som talar mot transparens. Dessa härstammar från tanken att institutioner är statiska och inte särskilt benägna för förändring. Motståndarna till transparens menar att det finns en fördel med sekretess som man går miste om vid institutionaliseringen av transparens, som FOI-lagarna skulle innebära. Sekretess återfinns i den brittiska politikens benmärg. I litteraturen om institutionaliseringen av transparens är man överens om att politiker i regel är motståndare till FOI-lagar men har blivit påtvingade att anta dem under press av civilsamhället och internationella institutioner. När lagen skulle antas i Storbritannien var de flesta politiker motståndare mot den då möjligheten att för egen del dra nytta av politiska beslut avsevärt minskade (Berliner 2014).

Worhty (2010) identifierar sex mål som införandet av FOI-lagen i Storbritannien skulle uppnå. Dessa återfinns i följande punkter:

1. Ökad transparens och öppenhet
2. Ökad ansvarighet
3. Utökad kvalitet av beslutsfattande i regeringen
4. Utökad förståelse för regeringsbeslutsfattande för medborgare
5. Större politisk delaktighet hos medborgare
6. Större politisk förtroende hos medborgare

Dessa olika mål, menar Worthy har uppnåtts i varierande grad. FOI-lagen har visserligen gjort regeringarna mer öppna och under vissa omständigheter mer

ansvarstagande. Men de har inte lyckats med att uppnå fler av de andra målen som förespråkarna hoppats på. Även i andra länder har FOI-lagar påverkat transparensen i varierande grad. Allmängiltigt är att FOI-lagen hart gjort Storbritanniens regeringar mer transparenta, fast med ett antal begränsningar. Olika departement reagerade olika på den nya lagen. Departement som redan var vana vid att förse allmänheten med information genomgick inga stora förändringar. Men sekretessvana departement upplevde större svårigheter att anpassa sig. FOI-lagen har ändå uppnått målet med att öka transparensen i det politiska arbetet och gett offentligheten en inblick i vad som försiggår på insidan. Ökat politiskt ansvarstagande formulerades som ett av nyckelmålen som FOI-lagen skulle uppnå, vilken den också gjorde i Storbritannien. Grundtanken är att möjligheten att utkräva dokument och information sätter politiker under press så att de agerar mer ansvarsfullt. Samtliga av de fyra andra målen misslyckas FOI-lagar med att uppnå. Idén om att FOI-lagen skulle förbättra beslutsfattandet i regeringar följer samma princip som att ansvarigheten skulle öka. Men inga förändringar har återfunnits i detta avseende. Inte heller har lagen förbättrat offentlighetens förståelse för beslutsfattning i Storbritannien. Till stor del på grund av att informationen som är relaterad till det politiska beslutsfattandet skyddas av lagen och är på så vis svåråtkomligt. På samma sätt gav FOI-lagen inte heller upphov till någon större medborgerlig politisk delaktighet. FOI-lagen används ofta för privata och akademiska skäl snarare än i syfte att delta i politiken. Det sjätte målet var att FOI-lagen skulle öka den politiska tilliten. Men hur sambandet mellan transparens och politisk tillit ser ut råder det stor oenighet om. Worthy skriver att debatten är angelägen och viktig då det politiska misstroendet har ökat i Västeuropa och andra utvecklade demokratier sedan sent 60-tal. FOI-förespråkare antyder att rent logiskt kommer transparens och öppenhet att bidra till större förtroende. De menar att antagandet av den brittiska FOI-lagen löser problemet. En kultur av öppenhet och transparens inom politiska organisationer, menar man, stärker den politiska tilliten. Transparensen ska minska avståndet mellan befolkning och regering. Ett ökat misstroende är orsakat av att för lite information om regeringsarbetet publiceras och finns tillgängligt (Grimmelikhuijsen & Porumbescu, 2013). Enligt förespråkare är det bara de som har något att dölja som motsätter sig idén om en politik präglad av transparens. Sambandet har en dock paradoxal karaktär:

Paradoxically, at least to start with, trust might well go down in the government as . . . public coverage produced tends to be about government failure and there will always be issues in which the government appears to be resisting disclosure

Skeptiker menar att FOI-lagar snarare kommer att användas för att förmedla nyhetsartiklar om hur regeringar utsätter missbrukar sin politiska makt. Media förväntas använda FOI-lagar för att få information som exponerar inkompetens och inkonsekvens. Worthys resultat indikerar (2010) att transparens inte heller har någon positiv effekt på politisk tillit i Storbritannien. De medborgerliga uppfattningarna kring politiken formas av de fåtal FOI-relaterade nyheter som oftast förmedlar kontroverser och de negativa aspekterna av det politiska arbetet (Worthy, 2010). Skeptiker menar också att transparens snarare orsakar förvirring och osäkerhet hos befolkningen och således försämrar tillförlitligheten. Risker för att politiska skandaler ska bubbla till ytan ökar och därmed också risken för att

regeringarna ska förlora sin legitimitet. Dessutom så krävs det att de som utnyttjar ett lands transparens är kapabla till att förstå de information som offentliggjorts. Det finns också de som säger att transparens inte har någon påverkan på politisk tillit överhuvudtaget då andra faktorer spelar en mer betydande roll. (Grimmelikhuijsen & Porumbescu, 2013)

Grimmelikhuijsen och Porumbescu (2013) undersöker förhållandet mellan transparens och politisk tillit i Sydkorea och Nederländerna. Deras syfte är att se huruvida ett lands kulturella kontext kan vara avgörande i hur sambandet mellan transparens och politisk tillit ser ut. Deras resultat antyder att transparens försämrar den politiska tilliten i båda länderna, men i varierande grad. Detta beror sannolikt på den kulturella kontexten i de båda länderna. Medborgare i länder med en längre historia av transparens är mindre känsliga för information tillgänglig via transparenta lagar, såvida informationen inte är negativt laddad. (Grimmelikhuijsen & Porumbescu, 2013)

2.2 Politisk tillit

Tillit är ett diffust begrepp som har varit ett centralt för studier under decennier i många olika forskningsdiscipliner. Få begrepp har diskuterats med samma intensitet (Meijer & Grimmelikhuijsen, 2014). Varför och hur människor känner tillit har behandlats av allt från psykologer och ekonomer till statsvetare. Grimmelikhuijsen och Porumbescu (2013) benar ut begreppet 'tillit' och litteraturen i ämnet. Likt transparens är tillit ett begrepp med ett brett omfång av definitioner som skraddarsyfts beroende på i vilken forskningsdisciplin de tillämpas. Nästan alla författare pekar på att välvilja är en fundamental del av tillit, i synnerhet när det gäller regeringstillit. En regering som genuint bryr sig om de medborgare de styr över blir sannolikt uppfattade som välvilliga. (Grimmelikhuijsen & Porumbescu, 2013)

Under den sista tredjedelen av 1900-talet har det politiska förtroendet sjunkit i mer eller mindre alla avancerade industriella demokratier. I Sverige har man blivit mer och mer skeptisk gentemot den socialdemokratiska modellen som så länge varit styrande. I Storbritannien har politiska skandaler blivit mer frekventa och i Tyskland föll den politiska tilliten trots att landet enades till en fri demokratisk stat. (Dalton, 2005)

Eftersom minskningen i politisk tillit sker globalt är strukturella orsaksfaktorer av större intresse än enskilda politiska skandaler eller konflikter. En stor del av diskussionen kring det sjunkande politiska förtroendet tar upp socioekonomisk status som orsaksfaktor. Traditionellt sett har medborgare med hög socioekonomisk tillhörighet känt ett stort förtroende gentemot den politiska processen. Dessa medborgare drog nytta av det rådande sociala och politiska systemet och förstod och uppskattade den demokratiska processen i högre grad än vad medborgare i lägre sociala skikt gjorde. Det har dock skett en förändring i sambandet under den sista tredjedelen av 1900-talet. I takt med den ekonomiska utvecklingen och globaliseringen har förtroendet generellt minskat. (Dalton, 2005)

En del av litteraturen som handlar om politiskt förtroende menar att den samhällsgrupp där den politiska misstron ökat i störst grad återfinns i de lägre samhällsskikten. Individer med lägre socioekonomisk status drabbas värre av

ekonomisk konkurrens och får ta mindre del av dess fördelarna. Politiska ledare på båda sidor av det politiska spektrumet uttalar frekvent att sociala fördelar och lönenivåer hos arbetarklassen hotas i takt med den rådande globaliseringen. Större ojämlikhet anses alltså generera politisk cynism och misstroende bland de med lägst social status. Inga empiriska bevis stödjer dock denna grund. Globaliseringen och den kraftigt ökade ekonomiska utvecklingen har medfört stora positiva konsekvenser som ökat välstånd, ökade utbildningsnivåer och utökade sociala möjligheter för majoriteten av alla medborgare. Förhållandet mellan staten och medborgarna har förändrats som följd. Snarare är det bland de medborgare som har det bättre ställt som den politiska tilliten sjunkit. Då medborgares politiska färdigheter har utvecklats tillkommer ett mer frekvent utmanande av politiska reformer. Som ett resultat av detta uppstår ofta konflikter mellan politiker och medborgare. Enligt teoretiker har alltså den stora förändringen i politisk tillit återfunnits bland denna kategori medborgare: de mer välutbildade och de som tillhör de högre sociala skikten. (Dalton, 2005)

Det politiska förtroendet är avsevärt lägre bland yngre medborgare än äldre. En mer välutbildad yngre generation bekymrar sig mer för sitt välstånd, vilket ofta sätter dem i konflikt med de styrande politikerna och de frågor som prioriteras av regeringen. Bland både de yngre, och de som tillhör det högre sociala skiktet, vilka anses vara källan till det politiska misstroendet, återfinns emellertid ett politiskt intresse. Den yngre välutbildade generationen kommer representera den framtida sociala eliten och kommer att med större sannolikhet vara politiskt aktiv. (Dalton, 2005)

Daltons (2005) redogörelse till varför den politiska tilliten sjunker utmanas av Sören Holmberg m.fl. De undersöker i sin studie "Trust in parliament" var i samhället den ökande misstron är som störst. De sociala grupper som Dalton identifierar som de största misstrokanerna undersöks också i Holmbergs studie, fast med ett annat resultat. Utbildningsnivån hos medborgare som förklaringsfaktor till politisk tillit skiljer sig beroende på om sambandet studeras i en demokrati eller i en auktoritär stat. I demokratiska länder är det de högre utbildade som känner en starkare tillit. I auktoritära stater är sambandet omvänt. Vissa likheter finns ändå mellan Dalton och Holmbergs forskning. Äldre personer tenderar att känna större tilltro än yngre men skillnaden är liten. Medborgare med ett högt politiskt intresse har en tydlig tendens att korrelera med hög politisk tillit. Holmberg m.fl. visar skillnaderna mellan tillit gentemot regering och tillit gentemot riksdag i tillitsanalysen. Tilliten gentemot regeringar skiljer sig mer än tilliten gentemot riksdag. Skillnaden förklaras till stor grad av att de som röstar på regeringspartierna tenderar att lita på den styrande regeringen mer än de som röstade på oppositionen. Bland olika sociala grupper är skillnaderna dock inte lika påtagliga. (Holmberg m.fl. 2017)

3 Metod

I följande avsnitt redogör jag för de metodologiska verktyg som jag använt mig av i studien, vilket urval jag gjort, hur jag operationaliserar mina huvud- och kontrollvariabler och slutligen hur den multipla regressionsmodellen jag använder mig av ser ut. Studien är av teoriprovande karaktär. Den teoribildning som tidigare presenterats ställs på prov genom kvantitativ analys. Teorierna får alltså förhålla sig statistiskt till det urval länder jag använder mig av. Den tidigare forskningen om sambandet ger upphov till vitt skilda resultat. Resultaten är ofta framtagna med hjälp av fallstudier där ett litet urval länder jämförts. En anledning till att olika forskare kommer fram till olika slutsatser i sina studier är att sambandet undersöks i skilda kontexter. Mot bakgrund av den presenterade teorin ser jag om det finns statistiska belegg för de resonemang och teorier som olika författare har formulerat. Jag redogör för de tre olika regressioner jag planerar att utföra. De två första regressionerna är multipla och använder kontrollvariabler. Den tredje är bivariat och inkluderar enbart huvudvariablerna.

Viktigt att ha i åtanke är att den data som jag använt mig av inte är insamlad under samma tidsperiod. Jag gör dock antagandet att med tidsskillnaderna i åtanke har nivåerna för de olika variablerna inte förändrats något avsevärt och kan således anses vara brukbara.

3.1 Urval

Studiens avgränsas till 27 europeiska stater. Anledningarna till avgränsningen presenteras i följande del, samt de för- och nackdelar som medföljer urvalet. Dessutom motiveras anledningarna till att studera sambandet i en europeisk kontext.

Över 100 länder har antagit lagar som behandlar institutionell transparens och att analysera effekterna av lagarna i samtliga stater hade varit relevant. Men Grimmelikhuijsen och Porumbescu (2014) har funnit belegg för att kulturella skillnader har en påverkan på sambandet mellan institutionell transparens och politisk tillit. Det finns därför anledning till att vid användning av kvantitativa medel studera länder som befinner sig i en liknande kulturell kontext. Hade studiens fokus varit på en global nivå skulle det ha blivit svårt att isolera sambandet för andra påverkningsfaktorer som uppenbaras på grund av de kulturella skillnaderna.

Det var även i Europa som institutionell transparens hade sitt ursprung. Flera västeuropeiska demokratier var under 1900-talet aktiva med att implementera FOI-lagar, vilket nu har blivit till ett essentiellt element i denna typ av länder (Berliner, 2014). Portia Roelofs (2018) skriver att studier om sambandet mellan transparens och politisk tillit måste börja utifrån premissen att effekterna av transparens i mångt och mycket är en produkt av miljön varifrån de är utförda. Detta, i kombination med resonemangen från Grimmelikhuijsen och Porumbescus (2014) studie, innebär

att ett kvantitativt metodologiskt tillvägagångsätt kan ställa till med visst besvär. Det betyder dock även att om kvantitativa medel används, finns det anledning att se till länder där kulturell kontext och miljö är snarlik.

Antalet länder jag studerar är tämligen lågt vilket kan påverka generaliserbarheten för resultatet. Det innebär att samma statistiska beräkningar med ett annat urval länder riskerar att påvisa ett annat resultat än det jag kommer fram till. Universella regler för antalet fall man behöver för att uppnå generaliserbarhet existerar dock inte (Pallant, 2013, s. 156). Jag kommer studera sambandet mellan tillit och transparens i 27 europeiska länder. En anledning till varför jag enbart undersöker 27 av Europas 44 länder beror på datatillgången till min beroende och oberoende variabel. Trots att data för institutionell transparens finns för 114 länder runt om i världen och data för politisk tillit finns för 28 länder i Europa klaffar endast 27 av dem. För ett av de 28 länderna som ESS undersökt finns ingen data för transparens. Att studera sambandet i stora kontexter har dock som teorin menar, visat sig vara problematiskt. Resultatet ska beaktas utifrån de länder som studerats och inte generaliseras för hela kontinenten. Samtliga studerade länder finns i tabell 3 i appendix.

3.2 Operationalisering av huvudvariabler

I följande avsnitt operationaliserar jag mina huvudvariabler. Jag redogör för vilken teoribildning som görs relevant för operationaliseringen och vilka definitioner som lämpar sig bäst för studiens fokus. Jag presenterar varifrån jag hämtat data, hur den är mätt och vilka variabelvärden som den kan anta. Jag beskriver dessutom varför data för båda huvudvariabler lämpar sig med definitionerna och teorin i åtanke.

3.2.1 Institutionell transparens

Studien ämnar mäta transparens, ett mångfacetterat begrepp. Ett val av definition är nödvändigt för att kunna utföra en rimlig operationalisering. Jag börjar följande del med att motivera mitt val av definition och avslutar delen med varför definitionen passar med teoribildningen av begreppet samt den data jag använder för att mäta transparens.

I Albert Meijers (2014) analys av sambandet mellan transparens och politisk ansvarighet redogör han för hur begreppet 'transparens' tar form på många olika sätt och används olika beroende på vilken kontext som gäller. Meijer skriver att begreppet kan betraktas som ett ideografiskt begrepp; något som har konceptuella tomrum vilka kan fyllas på diverse strategiska vis. De flesta definitioner av transparens relaterar till vilken grad en enhet lämnar ut relevant information om sin egen beslutsprocess, arbetsprocedurer, funktionalitet och prestation. Således består transparens vanligen av flera komponenter, däribland tillgängligheten till information om det interna arbete som sker inom en offentlig organisation (Grimmelikhuijsen & Porumbescu, 2014). Men organisationer kan vara transparenta utan att någon lag tvingar de till att vara det. Då min studie fokuserar på de lagar som antagits i olika länder, vilka tillåter offentlig insyn i det politiska arbetet, är institutionell transparens snarare i fokus. Meijer presenterar en egen

definition av begreppet vilken även jag använder mig av. Denna är av institutionell karaktär vilket skiljer den från många andra definitioner. Meijer definierar begreppet följande: ”Transparens är definierat som tillgängligheten av information om en aktör vilket tillåter andra aktörer att granska arbetet och prestationerna av denna aktör”. Definitionen består av en institutionell relation där ett informationsutbyte om en institutions arbetsprocess eller prestation äger rum (Meijer, 2014).

För att mäta transparens använder jag mig av data från The Global Right to Information Rating (RTI rating). Dessa data passar väl med den institutionella approach som är av intresse för min studie, då RTI rating utvärderat just institutionaliseringen av transparens (RTI Rating 1). RTI rating jämför och utvärderar styrkan av de juridiska ramverk för rätten till information som råder runt om i världens länder. RTI rating är ett program startat av Access Info Europe, en organisation för mänskliga rättigheter dedikerade till att förespråka och beskydda rätten till att få tillgång till information i Europa (Access Info, 2019), och The Centre for Law and Democracy, en ideell organisation som arbetar för att förespråka och beskydda de mänskliga rättigheter som anses som fundamentala för demokratin, däribland rätten till information (Centre for Law and Democracy, 2019). RTI rating har värderat 114 länders juridiska ramverk för tillgången till information och graderat dem på en skala från 0 till 150. De olika lagarna graderas med hjälp av 61 olika indikatorer vilka alla motsvarar en specifik egenskap hos en stat med bra tillgång till information (RTI Rating 2).

RTI ratings metodologiska tillvägagångssätt att mäta tillgången till information går i linje med Meijers definition på institutionell transparens. Genom att anta juridiska ramverk för tillgång till information, ofta genom FOI-lagar, institutionaliserade man transparens. En stor del av teoribildningen om transparens handlar om tillämpandet av FOI-lagar och vilka effekter och mål som de medför (Meijer, Worthy, Grimmelikhuijsen & Porumbescu, Roelofs). Således fungerar RTI ratings data både i relation till den teori och definition av institutionell transparens som ligger som grund för studien.

3.2.2 Politisk tillit

För att mäta politisk tillit använder jag mig av data från The European Social Survey (ESS), som återfinns i The Quality of Government Institutes standard-dataset. Quality of Government (QoG) har sammanställt den genomsnittliga tillförlitlighetsnivån av de drygt 40 000 respondenter som ESS tillfrågat i olika länder. De svarande är 15 år och äldre. ESS har tagit hänsyn till varierande ålder, kön, utbildning och region i val av respondenter till undersökningen så att befolkningen i de olika länderna representeras så väl som möjligt. ESS är en akademiskt driven frågeundersökning som har genomförts vartannat år i Europa sedan 2001 (The European Social Survey, 2019). QoG är ett självständigt forskningsinstitut inom den statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Institutets forskningsfokus rör orsakerna och effekterna av god förvaltning (The Quality of Government Institute, 2019). Frågorna jag valt att använda mig av för att mäta och operationalisera politisk tillit är:

1. Please tell me on a score of 0–10 how much you personally trust each of the institutions I read out. 0 means you do not trust an institution at all, and 10 means you have complete trust. The Parliament.
2. Please tell me on a score of 0–10 how much you personally trust each of the institutions I read out. 0 means you do not trust an institution at all, and 10 means you have complete trust. The Political Parties.
3. Please tell me on a score of 0–10 how much you personally trust each of the institutions I read out. 0 means you do not trust an institution at all, and 10 means you have complete trust. The Politicians.

(QoG standard dataset, 2019)

Frågorna jag valt går i linje med den teoribildning som presenterats gällande politisk tillit. Svaren i frågorna behandlas inte separat utan utgör tillsammans min y-variabel. Genom att välja ett flertal frågor åstadkommer jag ett antal fördelar. Samtliga frågor anses vara relevanta för att mäta politisk tillit. Frågorna fångar inte enskilt alla de aspekterna borde finnas i åtanke vid mätning av politisk tillit. Tillsammans utgör de ett mycket mer pålitligt verktyg för att mäta variabeln. Fråga ett fokuserar på landets parlament, fråga två på de politiska partierna i landet och fråga tre på politikerna. Alla tre frågor behandlar olika delar av politiska institutioner som respondenter kan känna tillförlitlighetskillnader gentemot. I det urval av länder som ingår i min studie återfinns skillnader i form av olika politiska system. Man kan anta att betydelsen för de olika institutionerna skiljer sig bland de olika länderna med olika politiska system, och därmed även förtroendet för dem. Litteraturen som behandlar förhållandet mellan transparens och politisk tillit har olika tillvägagångssätt i sina operationaliseringar av det politisk tillit. Som Holmberg m.fl. (2017) konstaterar skiljer tillförlitlighetsnivåerna mellan riksdag och regering. Roelofs (2018) artikel belyser dessutom hur vikten av transparens bland mer än bara den styrande regeringen påvisar skilda resultat i medborgares politiska tillit. Personerna i styrande position, alias politikerna, måste i kombination med andra institutioner verka tillförlitligt.

En annan fördel med användandet av flera frågor åstadkommer jag genom att sammanställa samtliga svarsalternativ till ett index. Indexet är beräknat genom att addera de genomsnittliga tillförlitlighetsmått för varje fråga som QoG sammanställt för varje enskilt land. Måttet på politisk tillit får fler skalsteg och ökar från 0–10 till 0–30. Det ger mig möjligheten att behandla min beroende variabel som intervallskalelik vilket är viktigt för att kunna utföra min regressionsanalys (Teorell & Svensson, 2007 s. 160).

3.3 Operationalisering av kontrollvariabler

Här presenterar jag vilka andra förklaringsfaktorer för varierande nivåer av politisk tillit jag kontrollerar för. Jag beskriver varför dessa är relevanta att se till med bakgrund till den teori jag presenterat i föregående avsnitt. Jag har identifierat fyra kontrollvariabler som, enligt teori om politisk tillit, borde påverka den beroende variabeln och således även sambandet mellan mitt x och mitt y, i någon grad.

Jag använder mig av kontrollvariabler för att antingen isolera ett kausalt samband (om sådant återfinns) så mycket som möjligt, alternativt finna andra förklaringsfaktorer än institutionell transparens för att förklara varierande nivåer av politisk tillit. Kontrollvariabler kan både stärka och dämpa resultatet på regressionen, således blir de relevanta att använda oberoende för om den bivariata regressionens resultat blir statistiskt signifikant eller inte.

3.3.1 Ålder

I litteraturen om de minskande nivåerna av politisk tillit är det vanligt att identifiera vilka åldersgrupper som känner störst misstroende. Som tidigare presenterats i teoriavsnittet beskriver Dalton (2005) hur yngre generationer känner större misstroende gentemot politiska institutioner än äldre generationer. Detta backas upp av Holmbergs m.fl. (2017) studie vars resultat också finner att äldre personer tenderar känna större förtroende gentemot politiska institutioner än yngre. Det är således en relevant variabel att kontrollera för.

För att kontrollera för ålder skulle det vara önskvärt att räkna ut snittåldern hos respondenterna i ESS undersökning för varje land. Men det är inte realistiskt med tanke på studiens tidsbegränsning. Detta bidrar med problem i operationaliseringen av variabeln. I stället för genomsnittsåldern i varje land använder jag mig av den förväntade livslängden hos individer i de undersökta länderna. Ett land med hög förväntad livslängd kan antas ha en högre genomsnittsålder än ett land med låg förväntad livslängd. Emellertid är inte syftet med måttet att bedöma hur gammal snittbefolkningen är. Data för förväntad livslängd speglar i grund och botten ett lands hälsoliv. Det är i och för sig också en variabel som har stark politisk anknytning och kan förväntas påverka nivån av den politiska tilliten i ett land. Jag gör antagandet att förväntad livslängd kan användas som en proxyvariabel för ålder, alltså att om data skulle återfinnas för genomsnittsåldern hade de två varit starkt korrelerade. Således låter jag variabeln vara benämnd 'ålder'. Det blir då enklare att koppla det statistiska resultatet för variabeln med teoribildningen.

Data för variabeln återfinns i QoG-datasetet och är ursprungligen framtagen av Eurostat, vilket är det statistiska kontoret hos EU. Datan är insamlad 2017. 34 länder har undersökts. 26 av dessa återfinns i ESS totalt 28 undersökta länder för politisk tillit. (The QOG Standard Data Set 2019)

3.3.2 Utbildningsnivå

Då mycket av litteraturen om politisk tillit belyser hur medborgares olika utbildningsnivåer kan vara avgörande för vilken grad av politisk tillit de har är det en relevant variabel att kontrollera för. Den teori som Dalton (2005) presenterar om politiskt förtroende påvisar att en högre utbildningsnivå bidrar till större politisk förståelse och således till högre grad av skepticism gentemot politiska institutioner. Detta sambandet gäller emellertid bara i auktoritära stater enligt Holmberg m.fl. (2017). I demokratiska stater råder motsatsen, ju högre utbildningsnivån är desto större är den politiska tilliten. Daltons och Holmbergs m.fl. oenigheter i sambandet till trots, är utbildningsnivå som förklaringsfaktor till nivå av politisk tillit återkommande i litteraturen. Jag kontrollerar således för hur stor andel av

befolkningen i de olika länderna som har en utbildning från grundskole- till högskolenivå. För att kontrollera för utbildningsnivå använder jag data framtagen av Eurostat, 2017. De har undersökt hur stor andel av befolkningen i EU-länder mellan 26–64 år som har en utbildning i nivå 3–8. Nivå 3–8 motsvarar i svenska mått grundskoleutbildning till högskoleutbildning. 34 europeiska länder har undersökts. 25 av dessa återfinns i ESS totalt 28 undersökta länder för politisk tillit. (The QOG Standard Data Set 2019)

3.3.3 Ojämlighet

Socioekonomisk nivå spelar enligt teorin en stor roll i skillnaderna i politisk tillit. Dalton (2005) visar empiriskt hur större misstro återfinns bland medborgare som tillhör de högre sociala skiten. Att kontrollera för socioekonomisk status är något som gärna gjorts på individnivå då nivåerna skiljer sig åt inom varje land. Då jag undersöker sambandet mellan institutionell transparens och politisk tillit på nationell nivå är det dessvärre inte möjligt. Istället använder jag mig av GINI index.

GINI index används för att mäta inkomstskillnader mellan olika länder, vilket är en indikator på socioekonomiska skillnader. Måttet visar hur mycket inkomstfördelningen i ett land skiljer sig från en helt jämn fördelning. Länder kan anta värden mellan 0 och 100. Ett värde på 0 innebär perfekt jämlikhet och ett värde på 100 total ojämlikhet. Länders resultat i GINI index återfinns i QoG-datasetet och datan är framtagen av World Bank, 2016. 114 länder har undersökts. 27 av dessa återfinns i ESS totalt 28 undersökta länder för politisk tillit. (The QOG Standard Data Set 2019)

3.3.4 Politiskt intresse

Det politiska intresset skiljer sig enligt teorin mellan olika samhällsgrupper och är en förklaringsfaktor till varför den politiska tilliten sjunkit på senare år. Intresse för politik visar sig vara av stor vikt för att förklara de varierande graderna av politisk tillit. Roelofs (2018) menar att det inte finns någon anledning att tro att medborgare är intresserade av att direkt ta del av den politiska information som publicerats med hjälp av FOI-lagar. Detta då informationen kan vara svåråtkomlig eller komplicerad att tyda. Traditionella medier arbetar emellertid frekvent med och har ett stort intresse av att granska och bearbeta den offentliga informationen. Denna information tar medborgare senare del av. Därav kan det politiska förtroendet skifta beroende på vilket politiskt intresse som återfinns i olika länder.

Traditionella medier kan avläsas i olika former, däribland på internet. Variabeln jag använder mig av för att mäta det politiska intresset är hur mycket tid som medborgare i varje land spenderar med att ta del av politisk information på internet. Medborgare med stort politiskt intresse lär konsumera mer av denna information och dessutom vara mer skeptiska gentemot politiska institutioner (Meijer & Grimmelikhuijsen 2014).

Datan för politiskt intresse är framtagen av Eurostat, 2017. 35 länder har undersökts. 25 av dessa återfinns i ESS totalt 28 undersökta länder för politisk tillit. (The QOG Standard Data Set 2019)

3.4 Regressionsmodell

Syftet med studien är att analysera huruvida institutionell transparens påverkar politisk tillit. Jag har undersökt sambandet mellan institutionell transparens och politisk tillit i en kvantitativ empirisk undersökning. Multipel regressionsanalys är det statistiska verktyg som jag har använt mig av. Det innebär att jag i undersökningen av huvudvariablernas relation kan kontrollera för andra förklaringsfaktorer än min oberoende variabel, för att förklara varierande nivåer av min beroende variabel. Jag får fram med hjälp av multipel regression resultat som är i större grad i linje med verkligheten. Verktuget lämpar sig väl för samhällsvetenskapliga studier. Det är viktigt att inte behandla multipel regression som en fiske-expedition, flera olika variabler kan inte läggas in i regressionsformeln i förhoppning om att få ett mer verklighetsbaserat resultat. De alternativa förklaringsfaktorerna måste ha någon återkoppling i teorin, eller kunna motiveras med goda belägg (Pallant, 2013:154). Då teorin presenterar olika ståndpunkter i huruvida förhållandet mellan variablerna i fråga ser ut blir det relevant att se till andra förklaringsfaktorer. Dessa alternativa förklaringsfaktorer presenterades i föregående avsnitt som kontrollvariabler. Mina kontrollvariabler har noga valts ut med stöd från den teoribildning som presenterats. Med hjälp av tvärsnittsdata i 27 europeiska länder undersöks sambandet. Tvärsnittsdata innebär att varje analysenhet enbart är studerad vid ett specifikt tillfälle och inte över tid. Regressionsmodellen antar följande form:

$$y_i = \beta_0 + \beta_1 x_{1,i} + \sum \beta_j x_{j,i} + \varepsilon_i$$

Modellen beskriver i matematiska termer hur jag genomför min teoriprovande studie. Det additiva indexet vilket utgör politisk tillit är den beroende variabeln som studien ämnar förklara och tar form som Y_i , där i representerar vilket av de 27 länderna som studien undersöker. Institutionell transparens för varje land, vilket är den oberoende variabeln tar form som $x_{1,i}$. Kontrollvariablerna representeras av $\sum \beta_j x_{j,i}$, där j belyser vilken av de fyra olika kontrollvariablerna som är i fokus. β_0 är regressionslinjens intercept, alltså var på y-axeln som funktionens linje skär igenom. β_1 är riktningskoefficienten på linjen, vilken avgör huruvida sambandet är positivt eller negativt. Slutligen presenteras regressionens felterm, ε_i . Feltermen visar varje analysenhets avvikelse från regressionslinjen (Teorell & Svensson 2007 s. 173).

Ett viktigt mått att se till för att tolka x-variabelns förklaringskraft på y är andel förklarad varians, R^2 , också nämnt determinationskoefficienten. Måttet varierar från 0 och 1. Där 0 innebär att regressionslinjen sammanfaller med medelvärdet på y-variabeln och därmed inte anpassar sig till den oberoende variabeln. 1 innebär en perfekt anpassning där linjen skär igenom samtliga punkter i diagrammet. Måttet beskriver alltså hur väl analysenheterna är samlade kring regressionslinjen. Vid utförande av regressionsanalys ökar emellertid R^2 i regel alltid vid tillägg av flera variabler, oavsett om de har någon egentlig effekt på sambandet eller inte. Därav fungerar måttet inte vid multipla regressioner. Istället ser man till korrigerad R^2 . Måttet ser till att värdet på R^2 inte går upp för vilken variabel som helst. Inkluderingen av flera variabler ökar endast R^2 om variabeln kan bättre förklara variansen. (Teorell & Svensson, 2007, s. 173–177, 201)

Då samtliga av de länder som ESS undersökt politisk tillit i inte har mått på var och en av de olika variablerna kommer resultatet från den huvudsakliga regressionen inte generaliseras till hela urvalet.

Jag kommer att utföra tre regressioner. En bivariat regression där enbart sambandet mellan den beroende och oberoende variabeln undersöks. Det ger mig en första insyn i hur institutionell transparens och politisk tillit förhåller sig gentemot varandra. Jag gör sedan en multipel regression där mina fyra kontrollvariabler inkluderas, och även likaså min oberoende huvudvariabel. Resultatet från denna regression förväntas bidra med en tydligare bild av hur sambandet studien ämnar undersöka ser ut. I den tredje regressionen utelämnar jag min oberoende huvudvariabel, institutionell transparens. Skillnaderna i resultaten mellan de två olika multipla regressionerna analyseras för att bättre förstå sambandet mellan institutionell transparens och politisk tillit, och vad som egentligen förklarar varierande nivåer av politisk tillit.

Jag har med hjälp av olika tester förbättrat undersökningens robusthet. Delvis har jag testat för multikollinearitet. Jag ser då till att ingen av de oberoende variablerna korrelerar för mycket med varandra. Skulle fallet vara att två oberoende variabler är starkt korrelerade (med en bivariat korrelation över 0,7) skulle jag bli tvungen att antingen utelämnas en av dem eller göra en gemensam variabel av dem två. (Pallant, 2013). Jag har också utfört kollinearitetsdiagnostik för mina variabler under regressionsproceduren. Detta för att fånga upp problem med multikollineariteten vilka inte presenterats under första testet. Diagnostiken ger mig ett toleransvärde och ett VIF-värde, vilka antingen indikerar på eller inte indikerar på multikollinearitet beroende på vilka värden de antar. (Pallant, 2013)

4 Resultat

I detta avsnitt presenterar jag vilka resultat som den statistiska undersökningen gav. Först redogör jag för den deskriptiva statistiken för den data som studien vilar på. Vidare presenterar jag mina huvudresultat av de regressioner jag genomfört och hur dessa ska tolkas. De tre regressioner jag utfört prövar om det finns statistiska belägg för de olika ståndpunkter om hur sambandets effekt bör utforma sig, som tidigare presenterats i teoridelen. Mina resultat tyder på att transparens inte har någon signifikant effekt på politisk tillit. Jag förklarar också de begränsningar som min statistiska modell har, och varför dessa begränsningar är viktiga att ha i åtanke då man tolkar resultatet.

4.1 Deskriptiv statistik

Tabell 1: Deskriptiv statistik

	Median	Standardavvikelse	N
Politisk tillit	10,75	3,36	28
Institutionell transparens	88,05	23,69	114
Ålder	78,93	3,59	44
Utbildning	77,47	14,20	34
Politiskt intresse	7,49	5,30	35
Ojämlighet	37,67	7,64	114

Tabellen redogör för den deskriptiva statistiken för min data. Samtliga variabler har som tidigare nämnt inte värden för alla de 28 länder som ESS undersökt politisk tillit i. För den oberoende huvudvariabeln, institutionell transparens, saknas värde för 1 land, för ålder saknas 2 länder, för utbildning 3 länder, för politiskt intresse 3 länder och för ojämlikhet 1 land.

För de inkluderade länderna finns det en stor skillnad i institutionell transparens vilket antyds genom standardavvikelsen. Medianen och standardavvikelsen gäller dock alla de länder som finns i datamaterialet och inte bara de som undersökts i min studie. I synnerhet min data för institutionell transparens och ojämlikhet är mätt i en väldigt bred kontext. Resultaten bör således betraktas med viss försiktighet då eventuella skillnader kan göras gällande för mitt urval.

4.2 Huvudresultat

Här redogör jag för de huvudsakliga resultat som min studie kommit fram till. Jag redogör för vilka resultat som gäller för vilka regressioner och hur dessa resultat avläses. Jag redogör slutligen för vad resultaten betyder.

Tabell 2: Resultat från regressionsanalyser

Variabel	Regression 1	Regression 2	Regression 3
Institutionell transparens	-0,036 (0,027)	-0,15 (0,027)	-
Ålder	-	0,382* (0,214)	0,433** (0,191)
Utbildning	-	0,085* (0,049)	0,082 (0,048)
Politiskt intresse	-	0,154 (0,136)	0,137 (0,131)
Ojämlighet	-	-0,043 (0,092)	-0,049 (0,089)
R ²	0,064	-	-
Korrigerad R ²	-	0,330	0,353
N	27	23	24

Beroende variabel: politisk tillit

Standardfel för varje variabel står i parentes

*** p<0.01, **p<0.05, *p<0.1

I tabell 2 ovan presenteras resultaten för de tre regressioner jag genomfört. Regression 1 visar det bivariata sambandet mellan institutionell transparens och politisk tillit. Regression 2 inkluderar samtliga oberoende variabler och baseras på de länder där data för samtliga variabler återfinns. Resultaten för denna regression bör behandlas med det i åtanke. I regression 3 utelämnas den oberoende huvudvariabeln. För varje variabel i samtliga regressioner presenteras riktningskoefficienten och huruvida den är signifikant eller inte. Undertill i parentes står standardavvikelsen skriven. Signifikansen presenteras med hjälp av stjärnor, där en stjärna indikerar signifikans på tioprocentnivå, två stjärnor på femprocentnivå och tre stjärnor på enprocentnivå. Om ingen statistisk signifikans är funnen så kan inte riktningskoefficienten tolkas. R² saknas för de två första regressionerna vilket motiverades i föregående avsnitt. Korrigerad R² presenteras

istället i de två första regressionerna, men inte i den tredje, bivariata regressionen. N visar hur många länder som är inkluderade i de olika regressionerna.

Den korrigerade R^2 -nivån är för regression 2 är 0,330 och för regression 3 ligger den på 0,352. Resultaten innebär att vid inkludering av samtliga oberoende variabler förklaras 33 procent av variansen av den beroende variabeln av de oberoende variablerna för regression 2. Då institutionell transparens utelämnas förklaras 35,2 procent av variansen, vilket syns i regression 3. Dessa resultat bör rimligen betraktas som höga. R^2 visare sig vara högre då institutionell transparens är utelämnat från regressionen, vilket indikerar på att variabeln inte har någon effekt på politisk tillit. Det är dock svårt att betona hur betydelsefulla värdena på mina R^2 är då min statistiska modell visar sig ha tydliga svagheter. Dessa redogör jag för längre ner.

Jag finner ingen statistisk signifikans i någon regression för min oberoende huvudvariabel. Den bivariata regressionen visar att institutionell transparens inte verkar ha någon signifikant effekt på politisk tillit. Detsamma gäller den multipla regressionen där samtliga oberoende variabler är inkluderade. Det finns således inget som tyder på att det finns något samband mellan institutionell transparens och politisk tillit. I synnerhet då R^2 sjunker vid inkludering av den oberoende huvudvariabeln.

För mina kontrollvariabler finner jag skilda resultat. Ålder visar sig vara signifikant på tioprocentnivå i regression 2 och signifikant på femprocentnivå i regression 3. Då värdet på variabeln 'ålder' ökar med 1, ökar värdet på politisk tillit med 0,382 i regression 2 och med 0,433 i regression 3. Alltså, med signifikansen och riktningskoefficienten i åtanke tyder detta på att ålder har en positiv effekt på politisk tillit – ju äldre en befolkning är desto större är tilliten. Variabelns effekt tycks vara robust då resultaten är signifikanta i båda regressioner variabeln är inkluderad i. Utbildningsnivån visar sig i regression 2 vara statistiskt signifikant på tioprocentnivå men inte statistiskt signifikant i regression 3. Jag kan därför inte antyda att variabeln kan förklara förändringar i politisk tillit. Politiskt intresse ger ingen signifikans i någon av regressionerna. Med det resultatet kan jag antyda att variabeln inte har någon signifikant effekt på politisk tillit. Detsamma gäller ojämlikhet. I båda regressionerna saknas statistisk signifikans för variabeln. Det finns enligt resultatet från den statistiska modellen inget som pekar på att ojämlikhetsnivåer i ett land påverkar graden av politisk tillit.

Regression 1, där enbart huvudvariablerna inkluderas visar inte prov på några särskilt övertygande resultat. Ingen statistisk signifikans återfinns. Det går inte att säga huruvida institutionell transparens får en starkare förklaringsgrad på politisk tillit då fler variabler inkluderas. Vilka implikationer detta resultat har i förhållande till den teoribildning som sambandet mellan huvudvariablerna görs gällande presenteras i efterföljande avsnitt.

Då enbart ålder visar prov på signifikant effekt på politisk tillit finns det tydliga svagheter med den statistiska modellen. Med det i åtanke måste resultaten som den statistiska modellen presenterar betraktas med viss försiktighet. Svagheter kan identifieras i olika anledningar. Antalet länder som studerats är en svaghet. Som tidigare nämnt minskar generaliserbarheten av resultatet ju färre fall som undersöks. För den huvudsakliga multipla regressionen, där samtliga variabler inkluderas, finns data endast tillgänglig hos 23 länder. För de 5 länder som saknas, vilka är Ryssland, Polen, Israel, Cypern och Ukraina, kan inga slutsatser om sambandets karaktär dras. Det kan dessutom rimligen finnas fler oberoende variabler värda att kontrollera för, vilka kan påverka sambandet mellan institutionell transparens och

politisk tillit. Belägg för detta finns då enbart en av mina kontrollvariabler visat ha en signifikant effekt på min beroende huvudvariabel. Tidsaspekten gällande datainsamlingen ska också betraktas som en svaghet, då jag inte med säkerhet kan bekräfta att resultatet skulle se likadant ut med data insamlad vid samma tidpunkt.

Dessa svagheter utgör några av anledningarna till varför resultaten tar form som de gör. Möjligheten att de oberoende variablerna korrekt speglar sina effekter på politisk tillit finns, men jag kan inte med säkerhet påpeka att så är fallet.

5 Analys

Jag kommer här redogöra för hur resultaten ska betraktas i ljuset av hur olika teoretiker menar att det undersökta sambandet torde gestalta sig.

Resultatet påvisar inget statistiskt signifikant samband, de två huvudvariablerna emellan. Detta är intressant av ett antal olika anledningar. Det finns ingen allmän syn på hur transparens och politisk tillit är korrelerade. Flera statsvetenskapliga forskare har undersökt saken, men sällan med statistiska medel. De resultat jag i denna studie framhäver strider med vad båda sidor av den splittrade diskursen säger om det undersökta sambandet. Argumenten som presenterats från såväl optimisterna som pessimisterna visar sig enligt mina resultat vara överskattade – åtminstone i den geografiska kontext jag undersöker sambandet i. Det kan dock mycket väl vara så att de juridiska ramverk som antagits i olika länder för att främja transparens har bidragit med en kultur av öppenhet, vilket optimisterna menar. Den företeelsen kan min studie inte förkasta. Men att denna nya, mer öppna kultur visat prov på ett ökat politiskt förtroende visar sig inte stämma. Likaså kan det mycket väl vara så att FOI-lagar har gjort så det mediala granskandet av länders politiska processer ökat, och att detta bidragit till större offentlighöjande av politiska skandaler och vanskötsel, vilket pessimisterna så ofta argumenterar för. Detta är något denna studie inte heller kan dra några slutsatser om. Mina resultat vill dock konstatera att om så är fallet, att politiska skandaler och regeringsvanskötsel har offentliggjorts i större utsträckning, har det ingen koppling till varierande grader av politiskt förtroende. Detta indikeras av resultatet i regression 1, då variabeln för institutionell transparens saknar någon grad av signifikans.

En förklaring till avsaknaden av signifikans kan bero på att jag i min operationalisering av transparens utgår från ett institutionellt perspektiv av konceptet. RTI rating har som tidigare nämnt enbart utvärderat de juridiska ramverken för transparens i olika länder. Men som Roelofs (2018) antyder krävs det mer än offentliggörandet av dokument för att transparens ska ha en inverkan på nivån av politisk tillit. Roelofs undersöker dock förhållandet mellan transparens och politisk tillit i Nigeria, ett sammanhang som skiljer sig avsevärt gentemot det urval länder som jag använder mig av i denna studien. Den kulturella kontexten i vilken man undersöker förhållandet mellan transparens och politisk tillit är av stor vikt enligt Grimmelikhuijsen och Porumbescu (2014). Deras studie visade hur sambandets karaktär markant skilde sig, då de jämförde Nederländerna med Sydkorea. Således är det svårt att säga huruvida Roelofs teori går att applicera på mina statistiska resultat.

Det finns icke desto mindre en möjlighet att politiska institutioner har haft en kultur av transparens längre än den tidsperiod som FOI-lagar varit antagna. Således är det inte säkert att lagarna i sig påverkat tillitsnivåerna, då de i sådana fall endast verkställts på grund av demokratisk princip utan att ha förändrat något i praktiken. Då min studie undersöker tvärsnittsdata och inte tidsseriedata kan jag inte säga något om hur förhållandet mellan transparens och tillit förändrats över tid, efter det att transparens institutionaliserats i form av FOI-lagar. Detta är en begränsning med studien. Då min beroende variabel består av data från en surveyundersökning är det

dock svårt att göra jämförelser över tid, då jag inte kan garantera att det är samma respondenter det ena året som det andra.

Den paradox som Worthy (2010) presenterade i sin artikel går att återkoppla till efter framställningen av mina resultat. Paradoxen belyste hur, likasåväl som sambandet borde vara av positiv karaktär – att mer transparens leder till mer förtroende – borde det vara negativt – att mer transparens leder till mindre förtroende. De förväntade resultaten visar sig ta ut varandra. Ett nollsummespel verkar uppenbara sig.

Viktigt att belysa är att då mina resultat antyder på att sambandet mellan institutionell transparens och politisk tillit är icke-existerande kan jag inte garantera att så är fallet. För att förkasta sambandets existens skulle det vara viktigt att alla andra orsaksfaktorer uppnådde signifikans. Detta så att jag, i den oberoende huvudvariabelns stället, kunde verifierat deras otvivelaktiga betydelse för att förklara nivåer av politisk tillit. Då statistisk signifikans endast uppnås för ålder, och dessutom endast på tio- och femprocentsnivå, kan jag inte påvisa att jag med säkerhet funnit belägg för att förkasta att någon relation finns mellan mina huvudvariabler. Genom att säga att det inte finns något samband riskerar jag att begå ett typ II-fel. Det ger anledning till att vara försiktig med tolkningen av resultaten.

I min studie använder jag mig av aggregerade data, data som sammanställts för varje undersökt land, för varje variabel. Hade jag istället använt mig av individdata finns det en möjlighet att mina resultat skulle tagit form på annorlunda vis. Politisk tillit är något som gärna mäts på individnivå och inte på nationell nivå då mycket teori menar att olika samhällsgrupper tenderar att känna olika mycket tillit. Institutionell transparens kan dock inte mätas på individnivå vilket gör att sambandet inte tillåts att undersökas på annat vis än det som jag bedrivit.

6 Slutdiskussion

Förhållandet mellan transparens och politisk tillit är ett komplext sådant. Det märker man snabbt då man granskar teoribildningen om sambandet. Båda begreppen är diffusa, mångfacetterade, och gestaltar sig på olika sätt beroende på vilken kontext de studeras i. Flera olika definitioner görs gällande för koncepten. Transparens mäts gärna på nationell nivå och politisk tillit gärna på individnivå. Dessa hinder försvårar möjligheterna att studera om det finns något samband begreppen emellan. Det har resulterat i att ingen allmängiltig uppfattning om sambandets karaktär existerar. Istället påvisar olika teoretiker vitt spridda resultat. Då somliga menar att transparens är starkt positivt korrelerat med politisk tillit, menar andra motsatsen. Båda sidor finner belägg för sina argument. I denna forskningsröra har jag återfunnit en lucka. Väldigt lite kvantitativ forskning för sambandet har bedrivits. Med statistiska medel reder ut saken och för en gångs skull ta reda på vem som har rätt. I en europeisk kontext, med data från bland annat The European Social Survey och RTI-rating undersöker jag om graden av institutionell transparens påverkar graden av politisk tillit.

Då mina resultat inte påvisar på några statistiskt signifikanta samband, förhåller jag mig ändå till principen; icke-signifikanta resultat är fortfarande intressanta resultat. Den statistiska modell jag använt mig av kan inte påvisa att institutionell transparens har någon statistiskt signifikant effekt på politisk tillit. Resultaten måste dock analyseras utifrån dess förutsättningar. Studien kan, dess teoriprovande ambition till trots, varken bekräfta eller förkasta det någon tidigare sagt om sambandet. Snarare bör studien ses som en byggsten, ett blomsterskott av det nyligen planterade fröet bestående av forskning av sambandet. Med svagheterna som återfinns i min statistiska modell i åtanke finns det mycket rum för förbättring. Jag ser gärna att fler forskare tar initiativet att kvantitativt studera förhållandet mellan institutionell transparens och politisk tillit, att mer relevant data tas fram, att sambandet studeras med kontroll för andra relevanta variabler och att sambandet undersökt i nya geografiska kontexter.

Referenser

- Access Info Europé, About Access Info Europé. Access-info.org [elektronisk] <https://www.access-info.org/what-we-do> (hämtad 2019-04-24)
- Berliner, Daniel. 2014, ”The Political Origins of Transparency”, *The Journal of Politics*, 76(2), 479-491.
- Centre for Law and Democracy, About Us. Law-democracy.org [elektronisk] <https://www.law-democracy.org/live/about-us/> (hämtad 2019-04-24)
- Dalton, Russel. 2005, ”The Social Transformation of Trust in Government”, *International Review of Sociology*, vol. 15, 133-154.
- European Social Survey, 2019. Enhancing Response Rates and Minimising Nonresponse Bias. Europeansocialsurvey.org [elektronisk], https://www.europeansocialsurvey.org/methodology/methodological_research/minimising_nonresponse_bias.html (hämtad 2019-05-7)
- Grimmelikhuijsen, Stephan & Meijer, Albert. 2014 The effects of transparency on the perceived trustworthiness of a government organization: evidence from an online experiment. *Journal of Public Administration Theory and Research*, 24(1): 137-157.
- Grimmelikhuijsen, Stephan, Porumbescu, Gregory. 2013, ”The Effect of Transparency on Trust in Government: A Cross-National Comparative Experiment”, *Public Administration Review*, 73(4), 575-586.
- Holmberg, Sören, Lindberg, Staffan & Svensson, Richard. 2017, ”Trust in Parliament”, *Journal of Public Affairs*, vol. 17, no. 1/2.
- Meijer, Albert. 2014, *Transparency*, Oxford University Press.
- Pallant, Julie. 2013, *SPSS Survival Manual*, Berkshire, Open University Press, 5:e upplagan.
- Regeringen. 2019. Offentlighetsprincipen. Regeringen.se [elektronisk] (<https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/offentlighetsprincipen/>), (2019-05-14).
- Roelofs, Portia. 2018, ”Transparency and mistrust: Who or what should be made transparent?” *Governance*.
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten. 2007, *Att fråga och att svara*, Författarna och Liber AB, Stockholm, 4:e upplagan.
- Teorell, Jan, Stefan Dahlberg, Sören Holmberg, Bo Rothstein, Natalia Alvarado Pachon & Richard Svensson. 2019. The Quality of Government Standard Dataset, version Jan19. University of Gothenburg: The Quality of Government Institute, <http://www.qog.pol.gu.se> doi:10.18157/qogstdjan19
- (The RTI Rating 1) Home page. rti-rating.org [elektronisk] (<https://www.rti-rating.org/>), (hämtad 2019-04-19).

- (The RTI Rating 2) the RTI rating. Methodology, rti-rating.org [elektronisk] (<https://www.rti-rating.org/methodology/>) (hämtat 2019-04-19).
- The Quality of Government Institute. 2017. QoG Standard Data. Qog.pol.gu.se [elektronisk] (<https://qog.pol.gu.se/data/datadownloads/qogstandarddata>, (hämtad 2019-04-20)
- Worthy, Ben. 2010, "More Open but Not More Trusted? The Effect of the Freedom of Information Act 2000 on the United Kingdom Central Government", *Governance*, 23(4): 561-582.

7 Appendix

Tabell 3: De undersökta länderna

Politisk tillit	Institutionell transparens	Ålder	Utbildning	Politiskt intresse	Ojämlighet
Österrike	X	X	X	X	X
Belgien	X	X	X	X	X
Bulgarien	X	X	X	X	X
Cypern		X	X	X	X
Tjeckien	X	X	X	X	X
Danmark	X	X	X	X	X
Estland	X	X	X	X	X
Finland	X	X	X	X	X
Frankrike	X	X	X	X	X
Tyskland	X	X	X	X	X
Ungern	X	X	X	X	X
Island	X	X	X	X	X
Irland	X	X	X	X	X
Israel	X				X
Italien	X	X	X	X	X
Litauen	X	X	X	X	X
Nederländerna	X	X	X	X	X
Norge	X	X	X	X	X
Polen	X	X	X	X	
Portugal	X	X	X	X	X
Ryssland	X				X
Slovakien	X	X	X	X	X
Slovenien	X	X	X	X	X
Spanien	X	X	X	X	X
Sverige	X	X	X	X	X
Schweiz	X	X	X	X	X
Ukraina	X		X		X
Storbritannien	X	X	X	X	X

Tabell 3 visar vilka länder som studien har undersökts. X innebär att landet har både data för den beroende variabeln, politisk tillit, samt för kontrollvariabeln.